

HUMANITIES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.4.18>

MODALNOŚĆ JAKO ŚRODEK PRAGMATYCZNEGO WPŁYWU W ANGLOJĘZYZYNYCH TEKSTACH MIĘDZYNARODOWYCH DOKUMENTÓW PRAWNYCH

Oleh Barhel

*asystent Katedry Filologii Angielskiej
Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego imienia Iwana Franki*

(Lwów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0002-2242-2701

olehbarhel@gmail.com

Adnotacja. Artykuł poświęcono badaniu pragmatycznego wpływu modalności w anglojęzycznych tekstach międzynarodowych dokumentów prawnych. W artykule przeanalizowano pojęcia modalności, jej pragmatyczną rolę w tekstach prawnych oraz znaczenia, które werbalizuje. Analiza dwudziestu pięciu dokumentów międzynarodowych wykazała, że w anglojęzycznych międzynarodowych tekstach prawnych dominują modalności deontyczne i dynamiczne. Modalność deontyczna, która jest najczęściej reprezentowana przez czasowniki modalne *shall, may, must, should*, czasowniki półmodalne *to be* i *have to* oraz wyrażenia modalne *to be binding upon, to be bound to, to obliged to*, w międzynarodowych tekstach prawnych służy jako środek pragmatycznego wpływu ze względu na znaczenie, które werbalizuje: zalecenie, karalność, pobudzenie, zakaz, konieczność, obowiązkowość, gwarancja wykonania, udzielanie wskazówek. Ujawniono również, że pragmatyczny wpływ dynamicznej modalności, która jest reprezentowana przez *can, will, be able to, be unable to, be willing/unwilling to*, polega na wyrażaniu zdolności podmiotu albo chęci lub niechęci do wykonania działania w określonej sytuacji lub w określonych okolicznościach, intencji dotyczącej przyszłości i nieuchronności działania.

Słowa kluczowe: tekst prawny, dokument międzynarodowy, modalność, modalność deontyczna, modalność dynamiczna.

MODALITY AS A MEANS OF PRAGMATIC INFLUENCE IN ENGLISH TEXTS OF INTERNATIONAL LEGAL DOCUMENTS

Oleh Barhel

*Assistant, Postgraduate Student at the Department of English Philology
Ivan Franko National University of Lviv (Lviv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-2242-2701

olehbarhel@gmail.com

Abstract. The research paper is devoted to the study of pragmatic influence of modality in English texts of international legal documents. The paper analyzes the definition of a modality, its pragmatic role in legal texts, and the meanings it verbalizes. The analysis of twenty-five legal documents revealed the prevalence of deontic and dynamic modalities in international English legal texts. Deontic modality, which is most often represented by the modal verbs *shall, may, must, should*, semi-modals *be to* and *have to* and modal expressions *to be binding upon, to be bound to, to obliged to*, serves as a means of pragmatic influence thanks to the meanings it verbalizes: recommendation, imperativeness, inducement, prohibition, necessity, obligation, performance guarantee, and giving instructions. The study also revealed that the pragmatic influence of the dynamic modality, which is represented by *can, will, be able to, be unable to, be willing/unwilling to*, consists in expressing the subject's ability or desire or unwillingness to perform an action in a certain situation or under certain circumstances, intention regarding the future and the inevitability of the action.

Key words: legal text, international document, modality, deontic modality, dynamic modality.

МОДАЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ В АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТАХ МІЖНАРОДНИХ ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ

Олег Баргель

*асистент, аспірант кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка*

(Львів, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-2242-2701

olehbarhel@gmail.com

Анотація. Стаття присвячена дослідженню прагматичного впливу модальності в англійських текстах міжнародних правових документів. У статті проаналізовано поняття модальності, її прагматичну роль у правових текстах та значення, які вона вербалізує. В результаті аналізу двадцяти п'яти міжнародних документів зроблено висновок про те, що в англійських міжнародних правових текстах переважають деонтична та динамічна модальності. Деонтична модальність, яка найчастіше представлена модальними дієсловами *shall, may, must, should*, напівмодальними дієсловами *be to* та *have to* та модальними виразами *to be binding upon, to be bound to, to obliged to*, в міжнародних правових текстах слугує засобом прагматичного впливу завдяки значенням, які вона вербалізує: рекомендація, наказовість, спонукування, заборона, необхідність, обов'язковість, гарантія виконання, надання вказівок. Також виявлено те, що прагматичний вплив динамічної модальності, яка представлена *can, will, be able to, be unable to, be willing/unwilling to*, полягає у вираженні здатності суб'єкта або бажанні чи небажанні виконувати дію у певній ситуації чи за певних обставин, інтенцію стосовно майбутнього та неминучість дії.

Ключові слова: правовий текст, міжнародний документ, модальність, деонтична модальність, динамічна модальність.

Вступ. Міжнародні правові документи слугують одним з основних елементів регулювання відносин між суб'єктами міжнародного права, основною ціллю яких є сприяння взаєморозумінню та ефективній комунікації між сторонами і одночасно в акцентуванні уваги на обов'язковому виконанні умов, прописаних у тексті документу. Актуальність дослідження полягає у важливості розуміння прагматичного впливу вмісту правових текстів міжнародного права на регулювання правових відносин. Для цього потрібне глибоке розуміння мовних особливостей текстів міжнародних правових документів, а зокрема, модальності як одного із ключових засобів прагматичного впливу.

Основна частина. Модальність привертала увагу чимало науковців, серед яких П. Гріффітс, Ф. Р. Палмер, П. Портнер, П. Коллінс, П. Р. Крегер, Д. Крістал, К. Вільямс, П. Батт, Р. Касл (в контексті правових документів) тощо. Проте, прагматичний вплив модальності як лінгвістичної категорії в контексті текстів міжнародних правових документів є областю дослідження, яка потребує більшої уваги.

Пітер Коллінс відзначає, що модальність є лінгвістичною категорією, яка охоплює низку семантичних понять, таких як необхідність, можливість, здатність, зобов'язання, дозвіл та гіпотетичність (Collins, 2009: 11). З прагматичної точки зору, дана лінгвістична категорія відіграє одну із ключових ролей у текстах міжнародних правових документів завдяки широкому спектру значень та інтенцій, яких нею можна передати. Важливо зазначити, що прагматична сила модальних дієслів залежить від контексту, – у даному дослідженні мова йде про тексти міжнародних правових документів. Міжнародні документи спрямовані на досягнення мети, бажань, зобов'язань, в них прописані умови та здатність виконання дій стороною документа, тому модальні дієслова слугують засобами прагматичного впливу в текстах міжнародних правових документів: автори документів за допомогою модальності вербалізують ставлення до певного правового явища чи ситуації.

Модальність реалізується за допомогою модальних дієслів *will, would, shall, should, may, might, can, could, must, ought to*, а також певних модальних виразів (*quasi-modals/semi-modals*) *have to, be able to, need to, be going to, be to, be bound to* тощо (Collins, 2009: 112; Griffiths, 2006: 11). На думку К. Вільямса, модальність може також бути виражена прикметниками *possible/necessary*, прислівниками *perhaps/surely*, дієсловами *allow/require* та іменниками *probability/permission* (Williams, 2007).

П. Бютелар та інші пишуть про існування декількох видів модальності: деонтична модальність (зобов'язання, обов'язковість чи заборона) динамічна модальність (здатність, можливість, бажання виконувати певну дію) та алетична модальність (виражає сумнів або впевненість) (Buitelaar et al., 2017). У своїй праці П. Р. Крегер також згадує булетичну модальність, яка зосереджена на необхідності чи можливості досягнення бажання, та телеологічну – виражає досягнення мети (Kroeger, 2018: 296). Пол Портнер ще виділяє сентенційну модальність, де модальне значення виражене на рівні цілого речення, субсентенційну модальність – модальне значення актуалізується за допомогою одного з елементів речення, та дискурсивну модальність – модальність, яка виходить за рамки семантики (Portner, 2009: 2–3).

У зв'язку з тим, що вміст текстів міжнародних документів має переважно рекомендаційний та наказово-зобов'язальний характер, в них переважає деонтична модальність, якою можна виразити можливість та необхідність якоїсь дії відносно до правил поведінки та законів, які стосуються поточної ситуації (Kroeger, 2018: 293–294). На думку П. Гріффітса, деонтична модальність відноситься до обмежень, які існують у суспільстві, а саме: закони, обмеження, правила, обов'язки тощо (Griffiths, 2006: 112–113). Варто додати, що деонтична модальність зорієнтована на майбутнє і практично не вживається для позначення минулих подій (Kroeger, 2018: 307); і на відміну від епістемної модальності, деонтична модальність показує ставлення мовця до реалізації майбутніх подій, зазначених в документі (Williams, 2007). Вона може бути зобов'язальною та дозвільною (Palmer, 2001: 22).

П. Р. Крегер вибудовує певну ієрархію модальної сили дієслів, що вербалізують зобов'язання: згідно цієї ієрархії, *must* та *have to* мають найбільш зобов'язальний характер, після них – *should* та *ought to*, і найменшу модальну силу в цій ієрархії виражають – *may, might* та *could* (Kroeger, 2018: 258), серед яких *might* переважно виражає епістемну модальність. Як вважає П. Коллінс, низка модальних та «квазімодальних» дієслів можуть виражати деонтичну модальність, серед яких він виділяє сильні форми (*must, have to, have got to, need, need to, be bound to, be to*) та форми середньої сили (*should, ought to, be supposed to, had better*) (Collins, 2009: 33).

У двадцяти п'яти текстах міжнародних правових документів, проаналізованих нами, деонтична модальність найчастіше виражена модальними дієсловами *shall*, *may*, *must*, *should*, напівмодальними дієсловами *have to* та *be to*, та модальними виразами *to be bound to*, *to be obliged to*, *to be binding on/upon*. Крім цього, спостерігається часте вживання дієслів *require* та *allow*, які, як вже зазначалось, можуть виражати модальність.

Наведемо приклади вживання модальних дієслів у текстах міжнародних правових документів: *“If the competent authority of the State of destination of a document so requests, a translation certified as being in conformity with the original must be furnished. Unless otherwise provided, the costs of such translation are to be borne by the prospective adoptive parents”* (Collection of International Instruments and Legal Texts Concerning Refugees and Others of Concern to UNHCR. Volume 1, 2007: 444, далі – “Collection of International Instruments”). У цій статті напівмодальний вираз *be to* виражає зобов'язання (у цьому випадку покладання витрат за переклад на батьків). Напівмодальний вираз *be to* переважно виражає сильну деонтичну необхідність і за своїм значенням у документах близьке до *shall* і інколи до *have to* (Collins, 2009: 83). Даний модальний вираз також може позначати заплановане майбутнє, офіційний план чи рішення, зобов'язання або необхідність, які виходять з наказу чи заборони (Williams, 2007: 135). Воно може також виражати зобов'язання в підрядних реченнях.

“The application for revision must be made at latest within six months of the discovery of the new fact” (International Law Handbook. Collection of Instruments. Book 1, 2017: 32, далі – “International Law Handbook”). *“Declarations made under Article 36 of the Statute of the Permanent Court of International Justice and which are still in force shall be deemed, as between the parties to the present Statute, to be acceptances of the compulsory jurisdiction of the International Court of Justice for the period which they still have to run and in accordance with their terms”* (International Law Handbook, 2017: 28). В обох статтях *must* та *have to* мають спонукувально-зобов'язальний характер. У першому прикладі *must* зобов'язує подавати заявку протягом шести місяців. У другому прикладі *have to* наголошує на тому, що учасники признають юрисдикцію Міжнародного Суду на невичерпаний термін дії заяв, зазначених в статті 36. Вміст текстів міжнародних документів повідомляє нас про вимоги, виконання яких обов'язкове на постійній основі або в майбутньому за певних умов. *Must* вербалізує зобов'язання-затвердження зі сторони джерела, яка зобов'язує, що відрізняє його від *have/has to*. Воно також виражає екстрену необхідність, заборону (коли заперечення). П. Коллінс додає, що *must* ще виражає негайну дію в майбутньому, а *have to* – дію, яка відбувається на постійній основі. (Collins, 2009: 64).

“Subject to Article 103 of the Charter of the United Nations, the rights and obligations of States Parties to successive treaties relating to the same subject matter shall be determined in accordance with the following paragraphs” (International Law Handbook, 2017: 43). *Shall* переважно вербалізує зверхню наказовість, спонукування, зобов'язання та наполягання на виконанні дії (Баргель & Саноцька, 2020). *Shall* ще виражає готовність виконувати дію або давати зобов'язання чи гарантію її виконання – саме ці характеристики наповнюють зміст текстів міжнародних правових документів. Крім того, *shall* одночасно позначає зобов'язання і майбутність (Williams, 2007: 87). Основне значення *shall* – владність, яка проявляється в зобов'язанні до дії. Зобов'язання може бути конкретним, тобто зобов'язання накладається на конкретну особу, і загальним – виконавець не визначений. Часто таке зобов'язання виражене пасивною конструкцією (Williams, 2007: 116–117). Окрім цього, *shall* вербалізує заборону, коли вживається у заперечних конструкціях. Загалом модальне дієслово *shall* може виражати низку значень у правовому контексті, а саме: зобов'язання, майбутню дію, наміри, надання права щось робити, надання вказівок, зазначення обставин, створення передумови, заборону, тощо (Butt & Castle, 2006: 131–132).

“A party may not invoke the provisions of its internal law as justification for its failure to perform a treaty. This rule is without prejudice to article 46” (International Law Handbook, 2017: 43). У наведеному прикладі *may not* виражає заборону. В цілому модальне дієслово *may* у правовій мові переважно вживають для надання повноважень чи вираження заборони (Williams, 2007: 121). *“The primary interest of States is the conservation of peace. Differences of any nature which arise between them should be settled by recognized pacific methods”* (International Law Handbook, 2017: с. 104). У наведеному уривку статті *should* рекомендує і водночас зобов'язує до вирішення непорозумінь мирними методами. Модальне дієслово *should* є доволі багатограним. На думку П. Коллінса, у підрядних реченнях в англійській мові можна зустріти п'ять значень вживання *should* при позначенні умовного способу дієслова: наказовість (*mandative*), вираження протилежного поняття (*adversative*), вираження мети (*purposive*), емоційність (*emotive*) та умовність (*conditional*) (Collins, 2009: 50).

Наведемо ще декілька виразів, які виражають зобов'язання та рекомендації: *“bound to take legislative action”* (International Law Handbook, 2017: 627), *“bound to maintain in force”* (International Law Handbook, 2017: 61), *“bound to accord”* (International Law Handbook, 2017: 157), *“the award shall be binding upon the parties”* (International Law Handbook, 2017: 300), *“A State is obliged to refrain from acts which would defeat the object and purpose of a treaty”* (International Law Handbook, 2017: 41), *“a reservation requires the acceptance of the competent organ of that organization”* (International Law Handbook, 2017: 57), *“Competent authorities have the primary duty and responsibility to establish conditions, as well as provide the means, which allow internally displaced persons to return voluntarily...”* (International Law Handbook, 2017: 663).

Крім деонтичної модальності, у міжнародних правових документах чітко виражена динамічна модальність, яка, як зазначалось вище, вербалізує здатність суб'єкта або бажання чи небажання виконувати дію у певній ситуації чи за певних обставин. Динамічна, як і деонтична, модальність відноситься до подій, які ще не відбулись, але потенційно можуть відбутись в майбутньому (Palmer, 2001: 70).

Найчастіше вона виражена наступними модальними дієсловами та виразами: *can, will, be able to, be unable to, be willing/unwilling to*.

“Where the persons referred to in the preceding paragraph **cannot** themselves repay the cost of repatriation and have neither spouse, relatives nor guardian to pay for them, the cost of repatriation as far as the nearest frontier or port of embarkation or airport in the direction of the State of origin shall be borne by the State where they are in residence, and the cost of the remainder of the journey shall be borne by the State of origin” (Collection of International Instruments, 2007: 353). У цьому прикладі *can* вказує на нездатності чи неможливості покрити витрати репатріації. *Can* ще в запереченні може мати деонтичне значення і позначати заборону. (Williams, 2007: 140). Динамічне *can* також може виражати теоретичну можливість, деонтичну імплікацію, а також здатність. “Fled or cannot be found and all reasonable steps have been taken to secure his or her appearance before the Court and to inform the person of the charges and that a hearing to confirm those charges **will** be held” (Rome Statute of the International Criminal Court, 2011: 29). Динамічне *will* може виражати інтенцію стосовно майбутнього, бажання виконання чи неминучість певної дії.

Прагматична сила модальних дієслів зумовлена контекстом. Правовий контекст обмежує спектр значень, а це означає, що епістемна/алетична модальність, яка, як вже згадувалось, виражає сумнів або впевненість стосовно чогось, практично не може вживатись у ньому: це зумовлено тим, що міжнародні правові документи характеризуються точністю та неупередженістю, чіткістю та ствердністю. Також можна відзначити, що такі квазімодальні вирази як *had better, would rather* тощо, не вживаються у текстах правових документів, що передовсім пов'язано з тим, що документи повинні бути нейтральними та неупередженими. Вищезазначені вирази є радше суб'єктивними.

Висновки. Отже, після аналізу двадцяти п'яти документів було виявлено переважання деонтичної модальності, яка представлена модальними дієсловами *shall, may, must, should*; напівмодальними дієсловами *be to* та *have to*; модальними виразами *to be binding upon, to be bound to, to obliged to*. Було зроблено висновок про те, що прагматичний вплив вищезазначених дієслів та виразів полягає у значеннях, які вони передають: наказовість, рекомендація, спонукування, необхідність, заборона, обов'язковість, надання вказівок, гарантія виконання тощо.

Окрім деонтичної модальності, було виявлено вживання динамічної модальності, яка представлена *can, will, be able to, be unable to, be willing/unwilling to*. Їхній прагматичний вплив полягає у вербалізації наступних значень: здатність суб'єкта або бажання чи небажання виконувати дію у певній ситуації чи за певних обставин, інтенцію стосовно майбутнього, неминучість дії.

Список використаних джерел:

1. Баргель О. Р., Саноцька Л. Г. Лінгвальні особливості англомовних текстів міжнародних правових документів. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2020. № 8 (36), вип. 1. С. 63–70.
2. Buitelaar P., O'Brien L., O'Neill J., Robin C. Classifying sentential modality in legal language: A use case in financial regulations, acts and directives. *Proceedings of International Conference on Artificial Intelligence and Law*, London, UK, June 12–15, 2017 (ICAAIL'17). 10 p.
3. Butt P., Castle R. *Modern Legal Drafting: A Guide to Using Clearer Language*. (2nd ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2006. 240 p.
4. Collection of International Instruments and Legal Texts Concerning Refugees and Others of Concern to UNHCR. Geneva : the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), 2007. 611 p.
5. Collins P. *Modals and Quasi-Modals in English*. Amsterdam – New York : Rodopi, 2009. 193 p.
6. Griffiths P. *An Introduction to English Semantics and Pragmatics*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. 193 p.
7. *International Law Handbook. Collection of Instruments. Book 1*. New York : United Nations, 2017. 663 p.
8. Kroeger P. R. *Analyzing Meaning: An Introduction to Semantics and Pragmatics (Textbooks in Language Sciences 5)*. Berlin : Language Science Press, 2018. 482 p.
9. Palmer F. R. *Mood and Modality. Second Edition*. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 236 p.
10. Portner P. *Modality. Oxford Surveys in Semantics and Pragmatics*. Oxford : Oxford University Press, 2009. 288 p.
11. Rome Statute of the International Criminal Court. The Hague : International Criminal Court, 2011. 58 p.
12. Williams C. *Tradition and change in legal English: verbal constructions in prescriptive texts*. 2nd ed. Bern : Peter Lang AG, 2007. 216 p.

References:

1. Barhel, O. R., Sanotska, L. H. (2020). Linhvalni osoblyvosti anhlomovnykh tekstiv mizhnarodnykh pravovykh documentiv [Lingual Features of English Texts of International Legal Documents]. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 8 (36), vol. 1, pp. 63–70. [in Ukrainian]
2. Buitelaar, P., O'Brien, L., O'Neill, J., Robin, C. (2017). Classifying sentential modality in legal language: A use case in financial regulations, acts and directives. In *Proceedings of International Conference on Artificial Intelligence and Law, London, UK, June 12–15, 2017 (ICAAIL'17)*, 10 p.
3. Butt, P., Castle, R. (2006). *Modern Legal Drafting: A Guide to Using Clearer Language (2nd ed.)*. Cambridge : Cambridge University Press.
4. *Collection of International Instruments and Legal Texts Concerning Refugees and Others of Concern to UNHCR (2007)*. Geneva : the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR).
5. Collins, P. (2009). *Modals and Quasi-Modals in English*. Amsterdam – New York : Rodopi.

6. Griffiths, P. (2006). *An Introduction to English Semantics and Pragmatics*. Edinburgh : Edinburgh University Press.
7. *International Law Handbook. Collection of Instruments. Book 1*. (2017). New York : United Nations.
8. Kroeger, P. R. (2018). *Analyzing Meaning: An Introduction to Semantics and Pragmatics*. (Textbooks in Language Sciences 5). Berlin : Language Science Press.
9. Palmer, F. R. (2001). *Mood and Modality*. Second Edition. Cambridge : Cambridge University Press.
10. Portner, P. (2009). *Modality. Oxford Surveys in Semantics and Pragmatics*. Oxford : Oxford University Press.
11. *Rome Statute of the International Criminal Court* (2011). The Hague : International Criminal Court.
12. Williams, C. (2007). *Tradition and change in legal English: verbal constructions in prescriptive texts*. 2nd ed. Bern : Peter Lang AG.

Список проаналізованих текстів:

Римський статут Міжнародного кримінального суду ООН, Конвенція про захист дітей та співробітництво в галузі міждержавного усиновлення, Статут Міжнародного суду ООН, Статут ООН, Віденська конвенція про дипломатичні зносини, Конвенція ООН про права дитини, Віденська конвенція про право міжнародних договорів, Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів, Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або міжнародними організаціями, Загальна декларація прав людини, Декларація ООН про права корінних народів, Зразкові правила арбітражного процесу, Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй, Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру, Віденська конвенція про консульські зносини, Керівні принципи ООН з питань бізнесу і прав людини, Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН, Віденська конвенція про статус біженців, Міжнародна конвенція про захист всіх осіб від насильницьких зникнень, Статут управління Верховного Комісара ООН зі справ біженців, Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, Конвенція про статус апатридів, Міжнародна конвенція про захист прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей, Конвенція про рівне винагородження чоловіків і жінок за працю рівної цінності, Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією prostitucії третіми особами.